

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Hier wordt de rust geschonken

Maar Ruth zeide: Dring er bij mij niet op aan, dat ik u in de steek zou laten, door van u terug te keren; want waar gij zult heengaan, zal ik heengaan, en waar gij zult vernachten, zal ik vernachten: uw volk is mijn volk en uw God is mijn God.

Ruth 1 : 16.

Wat gebeurt hier eigenlijk? Hoe komt Ruth er toe om tóch mee te gaan met haar schoonmoeder? Wat bezielt haar?

Ga maar terug naar huis, had Naomi gezegd tegen haar beide schoondochters. De Heere geve jullie dat je rust vindt, dat je toch nog tot je bestemming komt, dat je weer trouwt. Denk maar niet om mij. Maar ga terug naar Moab. Daar liggen voor jullie nog kansen, levens-kansen.

Nu, dat was eigenlijk ook hun enige hoop: dat ze een man zouden vinden. Als weduwen, weduwen zonder kinderen, stonden ze immers onbeschermd, weerloos in een wereld die zich heus niets van hen zou aantrekken.

Daarom is met dit argument de zaak voor Naomi afgedaan. Ze zegt: natuurlijk gaan jullie terug; nu, de Heere zegene jullie. En dan draait ze zich ook al om. Want nu moet ze weer verder, — alleen.

Maar dan komt er iets tussenbeiden. Want Orpa en Ruth beginnen te huilen en snikkend brengen ze het er uit, dat ze er niet aan denken, Naomi alleen te laten gaan.

Wil dat zeggen, dat ze voor Naomi's argument ongevoelig zijn? Dat ze niets om een tweede huwelijk geven? Welnee. Maar waarom zouden ze die levensvulling niet vinden in Israël? Een huwelijk? Natuurlijk, graag! Maar daarvoor hoeven ze Naomi toch niet in de steek te laten? Nee, zeggen ze, we keren zeker met u terug naar uw volk.

En dan komt Naomi pas goed los. Ze zal nu die twee wel eens even duidelijk aan het verstand brengen dat ze zich lelijk misrekenen. Een huwelijk voor jullie in Israël? zegt ze. Maar je hebt immers geen schijn van kans. Als je nog ooit in Israël een man zou vinden om mee te trouwen, dan zou dat toch alleen maar één van mijn kinderen kunnen zijn. En dacht je nu heus, dat ik nog kinderen krijg? En zou je dan daarop willen wachten? Ze spot een beetje met zichzelf: zij als bruid, zij met een baby. Maar de bitterheid ligt er dik bovenop als ze tenslotte uitbarst: gáán jullie nu maar. Jullie hebt nog een leven voor je, in Moab. Maar ik, — ik ben er veel ellendiger aan toe. Ik heb niets meer. Ik ben alles kwijt. Zó heeft God me geslagen. Willen jullie met mij mee? Dwazen! Bij mij heb je niets. En bij mijn volk heb je niets. En bij die God van mij, bij de Heere, heb je ook niets. De hand des Heeren is immers tegen mij uitgestrekt.

Kijk, daartegen is niets in te brengen. En dus kust Orpa haar schoonmoeder en ze gaat terug. Ja, wat zou ze ook anders? Naomi's woorden maken het haar eenvoudig onmogelijk, tóch mee te gaan. Meegaan naar Israël, — dat zou immers de grootste dwaasheid zijn?

Orpa gaat terug. Maar Ruth blijft. Is dat

dan geen dwaasheid? Voor Naomi is dat geen vraag. Als ze ziet dat Ruth zich aan haar vastklemt, gooit ze er nog een schepje bovenop. Zie, uw schoonzuster is teruggekeerd naar haar volk en naar haar goden. Keer terug, haar achterna.

Duidelijker kan het niet. Eerst heeft ze gezegd: ga terug en de Heere geve u rust in het huis van uw man. Dus: ga naar Moab en de Heere de God van Israël zal uw leven daar doen bloeien.

En dan zegt ze: denk er om, van mijn volk hebt ge werkelijk niets te verwachten. En wat mijn God betreft, — Hij is in elk geval tegen mij. Dat kan nog betekenen: Hij is ú gunstig gezind. Ga jullie maar terug naar je eigen volk, met de zegen van mijn God.

Maar als ook dat bij Ruth niet blijkt te helpen, dan gooit ze het laatste er uit: ga terug naar uw volk en naar uw goden. Want aan mijn volk hebt ge niets. Maar aan mijn God hebt ge ook niets. Bij úw goden hebt ge meer perspectief dan bij de Heere. Dat heeft Orpa al begrepen. Ga jij nu ook maar, Ruth. Bekommer je niet meer om mij, en niet meer om mijn volk, en niet meer om mijn God.

En dán gebeurt het wonder. Dán zegt Ruth: maar ik laat ú niet los, en ik laat uw volk niet los en ik laat uw God niet los.

Dat zegt Ruth tegen die vrouw, die haar bitterheid, haar ongelof, haar trieste armoede open en bloot heeft gelegd: ik verbind me aan u, in al uw ellende. Ik blijf bij u.

En dan: uw volk is mijn volk. Dat zegt zij, die pas gehoord heeft dat er voor haar in dat volk geen enkele toekomst meer was. Ze zegt toch: tot dat volk wil ik behoren.

En tenslotte: uw God is mijn God. Uw God, — dat is die God waarvan Naomi gezegd heeft: zijn hand is tegen mij; kijk eens, wat Hij van mijn leven gemaakt heeft. Dat is die God, die zijn eigen volk bezocht met honger, jaren lang, terwijl de goden van Moab brood in overvloed gaven. Dat is de God, die haar schoonvader, haar zwager en haar eigen man deed omkomen. Dat is de God, van wie zelfs zijn eigen kind, Naomi, zegt: bij Hem heb jij, Ruth, niets meer te verwachten.

Is dat niet onbegrijpelijk? Tegen elke verwachting in kiest Ruth de weg naar Kanaän, brengt ze Naomi's scherpe mond tot zwijgen en gaat mee, naar Israël toe, naar de Heere toe. Tegen elke mensen-mogelijkheid in zoekt ze, zoals Boaz later zegt, een schuilplaats onder de vleugelen des Heeren.

Ze gelooft. En ze belijdt haar geloof. En ze doet naar haar geloof. Het is onbegrijpelijk. Maar het gebeurt toch. Want door het geloof gebeuren de wonderlijkste, de onmogelijkste dingen. Waarom? Omdat Gó d wonderen doet, Hij alleen.

Het is Ruth wel die kiest, maar ze kiest alleen zó omdat God haar trekt. Hij gaat haar inlijven bij Israël, elke weerstand verbrekend, elke hindernis overwinnend. WANT: Hij is bezig zó aan zijn volk verlossing te schenken. Hij trekt dze Moabietische, want zó wil Hij aan zijn volk een koning geven, David (4 : 18—22). Hij maakt zich op, want Hij doet David komen en is via David al op weg naar Bethlehem, naar Christus, om de zonden zijns volks te verzoenen en het een eeuwige toekomst te openen. En zo, verlossend, ontfermt Hij zich ook over Naomi. Want door Ruth komt straks de glans in haar leven terug. Door Ruth komt er weer brood, komt er weer bezit, komt er — hoe bestaat het? — zelfs weer nageslacht. Door Ruth en via Ruth gaat de glans van de komende

INHOUD

Hier wordt de rust geschonken	J. K.
Geest tegenover vlees - leven tegenover dood	H. J. J.
China (II)	J. M.
De tweede doopyraag (V, slot)	R. H. B.
Om het behoud van een Anti-Revolutionaire politiek	H. v. d. B.
Boekbespreking	H. R. R.
Rondblik	H. S.
Van hier en ginds	
Persschouw	C. V.
Kritische Krabbel	Frater
Verslag Bibliotheek	
Kerknieuws	

Christus weer op over Naomi's verdorde, troosteloze bestaan.

De hand des Heeren, is tegen mij, heeft Naomi gezegd. En ze heeft gelijk.

Maar het is de slaande hand van haar Vader. En dat ziet ze niet. Dat gelooft ze niet. Ze gelooft niet dat bij de slaande hand van haar Vader toch juist haar leven is, haar veiligheid, haar geluk, haar verlossing.

Bij mijn volk is voor jullie geen toekomst, zegt ze. En ze ziet radicaal over het hoofd dat de geslachten der aarde slechts gezegend zullen worden via het volk van Abraham. Ze maakt het Ruth vierkant onmogelijk, zich bij dat volk te voegen. Ze staat met haar bitterheid, met haar vastgelopen leven de Heere in zijn genade tegen.

Wat gebeurt hier? De Heere is aan het werk. Hij breidt zijn vleugelen uit. Hij trekt Ruth, de moabietische tot zich. Hij betoont zich een Vader ook over deze verharde weduwe. Hij zet toch de verlossing van zijn volk door. Hij blijft aan zijn kinderen denken, ook als Hij ze tuchtigt, juist dan. Hij blijft door zijn woord wonderen doen, ook als de kerk door haar ongelof en dwaasheid tienduizend ergernissen legt op de weg tot Hem.

Hij is de God, die ook vandaag raad weet, zijn Raad, als alle mensenwegen vastlopen. De God, van wie wij wel vaak niets meer verwachten, ondanks onze mooie woorden, die wij tegenstaan, over wie wij heel ware dingen weten te zeggen, zoals Naomi, zonder nochtans onder zijn vleugelen te schuilen, zoals Ruth.

Nu mag ons leven vastlopen, zinloos worden van leegte, verwoest door verdriet. God weet Raad. Wij kennen de Getrouwe, die ons heeft liefgehad. Vest al uw hoop op Hem.

Nu is het in de kerk een chaos. En we zouden zeggen: we trekken geen heiden meer, geen ongelovige meer: we jagen ze allemaal weg. En dat is ook zo. Maar Gods woord blijft wonderen doen en háált ze binnen, ook al begrijpen wij niet hoe dat mogelijk is.

Nu leren we het van een heidin, nee: van God, wat dat is, lid van Gods volk te zijn. Dat is: je leven geven aan dat volk. Dat is: je levensvulling zoeken bij dat volk. Dat is: ook als het je onmogelijk wordt gemaakt, ook als het verval en het ongelof van Gods kinderen je op de vlucht zouden doen slaan, ook als je van je leven in de kerk en je werken voor de kerk geen enkele verwachting kunt hebben, — het tóch volhouden: ik laat u niet los, gij zijt mijn volk. Want uw God is mijn God.

En God, mijn God, ik laat U nooit los. Omdat Ge mij zegent, mij mét uw volk. Hoe groot is uw goedgunstigheid. Hoe zijn uw vleug'len uitgebreid. Hier wordt de rust geschonken. De rust, waarvan Naomi sprak. Hier 't vette van uw huis gemaakt. Het vette, waaraan Naomi niet meer geloofde. Gij drinkt zelfs verbitterden met de stroom van uw lieflijkheden.

Haulerwijk

J. Keuning.

Indien wij onze zonden belijden,
Hij is getrouw en rechtvaardig,
dat Hij ons de zonden vergeve,
en ons reinige van alle ongerechtigheid.

1 Johannes 1 : 9.

Geest tegenover vlees leven tegenover dood

„Want de gezindheid van het vlees is de dood, maar de gezindheid van de Geest is leven en vrede. Daarom dat de gezindheid van het vlees vijandschap is tegen God; want het onderwerpt zich niet aan de wet Gods; trouwens, het kan dat ook niet: zij, die in het vlees zijn, kunnen Gode niet behagen.

Gij daarentegen zijt niet in het vlees, maar in de Geest, althans, indien de Geest Gods in u woont. Indien echter iemand de Geest van Christus niet heeft, die behoort Hem niet toe. Indien Christus in u is, dan is wel het lichaam dood vanwege de zonde, maar de Geest is levend vanwege de gerechtigheid. En indien de Geest van Hem, die Jezus uit de doden heeft opgewekt, in u woont, dan zal Hij, die Christus Jezus uit de doden opgewekt heeft, ook uw sterfelijke lichamen levend maken door zijn Geest, die in u woont”.

Rom. 8 : 6—11.

Als Paulus schrijft, dat „de gezindheid van het vlees de dood is” dan bedoelt hij, dat het bedenken van het vlees op de dood uitloopt. Onder „gezindheid” hebben wij te verstaan al het denken en willen en streven en begeren, dat uit het vlees opkomt. Van nature is heel ons leven, gedachten, woorden en werken op de „wereld” gericht. Het vlees is niet op God en zijn dienst gericht, maar op de grootsheid van het leven en de begeerlijkheid van de rijkdom en de begeerlijkheid der ogen en de begeerlijkheid van het vlees. Het zoekt Gods genade niet, maar de gunst der mensen. Het begeert niet de wil van God te doen, maar het handhaaft eigen zin en lust. Het neemt niet de toevlucht tot Jezus Christus, maar het zoekt z'n heil bij de afgoden.

Daarom loopt het streven van het vlees op de dood uit. Wie naar het vlees leeft, heeft eigenlijk geen leven, maar is levend al dood. Dat lijkt wel anders. De wereld, die zonder God leeft, beweert dat zij alleen echt leeft. De ongelovigen menen, dat zij echt vrij zijn en dat zij echt genieten, terwijl de gelovigen maar beklagenswaardige mensen zijn, omdat zij zich veel moeten ontzeggen. Maar de werkelijkheid is anders.

In het bedenken van het vlees is Gods genade niet. Een leven in ongelof kan wel veel drukte maken, maar met alle druktemakerij is het een bestaan zonder God. En een bestaan zonder God is de dood. De Here Jezus heeft gezegd: „Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God, en Jezus Christus die Gij gezonden hebt”. Maar dan is het streven van het vlees, dat God niet kent en niet kennen wil, niet anders dan de dood. Het einde is het verderf, de rampzaligheid.

Maar de gezindheid van de Geest is leven en vrede. Als de Heilige Geest ons verstand verlicht en het hart neigt om God lief te hebben en onze wil buigt om de HERE te vrezén, dan is dat leven en vrede. Dan hebben we het goed, omdat we God vóór ons hebben. En zo God vóór ons is, wie zal tegen ons zijn? Als we heel ons leven met gedachten, woorden en werken door de Heilige Geest laten beheersen, dan hebben we vrede, d.w.z. dan varen we wél. Dan bloeit ons leven onder de genade Gods. Want welvaart is niet in de eerste plaats: veel geld hebben. Maar welvaart is: rijk zijn aan Gods genade.

In vs 7 verklaart de apostel waarom Geest en vlees tegenover elkaar staan als leven en dood. Dáárom, dat het streven van het vlees vijandig staat tegenover God. Het ongelof wil van Gods genade niets weten. Ongelovigen zeggen vaak dat zij neutraal tegenover God en godsdienst staan. En zij zullen dit wel menen ook. Maar het is niet echt waar. Neutraliteit bestaat niet en mag niet bestaan. Een kind kan wel zeggen, dat het neutraal staat tegenover de „ouwelui”. Maar wie dit zegt heeft vader en moeder niet lief en staat dus eigenlijk vijandig tegenover hen. Zó staat het ook in onze verhouding tegenover de HERE. Wie God niet liefheeft haat Hem. Wie niet van Gods genade leven wil keert die genade de rug toe.

Want het vlees stelt zich niet onder de wet Gods. Het wil niet luisteren naar de on-

derwijzing van de hemelse Vader. Het wil eigen weg gaan en eigen „kop” volgen. En dat kan ook niet anders. Wat uit vlees geboren is dat is vlees. Er is een zekere wetmatigheid in het zondig bestaan van de mens, die van kwaad tot erger leidt. Met alle goede voornemens is de weg naar de hel geplaveid. Met wat beschaving en opvoeding en zedelijke verbetering verandert er eigenlijk niets. Want beschaafd vlees is nog vlees en daarin woont niets goeds.

In vs 8 schrijft Paulus kort en krachtig: „Zij, die in het vlees zijn, kunnen Gode niet behagen”. Wie in een ongelofig bestaan voortleeft staat bij God niet in de gunst. Ook het godsdienstige vlees kan Hem niet behagen. De grootste offers kunnen Gods genade niet verdienen. Genade wordt om niet geschonken.

Maar de gelovigen zijn niet in het vlees, maar in de Geest. Zij worden niet beheerst door de machten van het ongelof, maar door de kracht van de Heilige Gest. Wie in Jezus Christus geloof is overgezet uit het rijk der duisternis in het Koninkrijk der hemelen. Hij is overgegaan uit de dood in het leven. Dat is geen „dubbeltje op z'n kant”, maar daarvan mogen de gelovigen volstrekt zeker zijn.

In de nieuwe vertaling komt dit niet goed uit. We lezen daar: „althans indien de Geest Gods in u woont”. De oude vertaling las: „zo anders de Geest Gods in u woont”. Maar dat „zo anders” verstaat geen mens meer van 1962. Met vele vertalers kies ik voor: „daar toch de Geest Gods in u woont”. Of: „omdat de Geest Gods in u woont”. Waar Christus heerst daar heerst de Geest van Christus, d.i. de Heilige Geest of de Geest van God. Jezus heeft tot zijn discipelen gezegd: „Indien iemand Mij liefheeft, zal hij mijn woord bewaren en mijn Vader zal hem liefhebben en Wij zullen tot hem komen en bij hem wonen”. (Joh. 14 : 23). Daarmee zegt de Heiland, dat Hij en zijn Vader door de Geest bij de gelovigen zullen zijn en in hen zullen wonen.

De Geest Gods woont in de gelovigen. Dat is ondoorgrondelijk en onbegrijpelijk en niet na te speuren. Het gaat ons begrip te boven. Maar dat mogen de gelovigen weten door het geloof. Bij dat „in u” wordt vaak gedacht aan een plaats ergens in ons lichaam. „Het” moet niet hiér zitten, zeggen sommigen (en dan wijzen ze naar het hoofd), maar dáár (en dan wijzen ze naar het hart). Ook heb ik de uitdrukking wel eens gehoord: „Het zit bij hem een voet te hoog”. De bedoeling zal wel goed zijn, maar toch deugt die tegenstelling niet. „In u” wil zeggen: in uw leven zoals het reilt en zeilt. De Heilige Geest woont en werkt in het leven der gelovigen en die werking van Gods Geest mogen we niet tot één enkel gebied beperken. Hij verlicht het verstand en buigt de wil en neigt het hart en beïnvloedt alle genegenheden. Dat er zo weinig van ons leven als christenen terecht komt ligt niet aan de Heilige Geest, maar aan ons bedroeven van de Geest. Ja, soms zijn we bezig de Geest uit te blussen. Wij kunnen het er naar maken, dat de Geest van ons wijkt. Maar aan de welwillendheid des Geestes hoeven en mogen we niet twifelen. Dan zouden we God tot een leugenaar maken en Zijn beloften voor niets achten.

Wil dat nu zeggen, dat ieder die de naam van Christus draagt, de Geest van Christus heeft en Hem toebehoort? Maar dát beweert Paulus niet. Het is mogelijk, dat iemand de naam van Christus noemt en leeft als een heiden. Dan wijkt de Geest uit zijn leven. Maar de schuld daarvan ligt dan bij hem of haar, die door ongelof en een leven naar het vlees de Geest uitblust. Van zó iemand schrijft Paulus: „Indien iemand echter de Geest van Christus niet heeft, die behoort Hem niet toe”. Die staat buiten de genade van Jezus Christus en buiten de liefde Gods en buiten de gemeenschap van de Heilige Geest. Want Vader, Zoon en Heilige Geest zijn één. En wie in Christus geloof mag weten, dat de Geest in hem woont.

In vs 10 vervolgt de apostel: „Indien Christus in u is”. Dat is hetzelfde als: „Indien de Geest in u is”. Deze uitdrukkingen worden afwisselend gebruikt. Van een scheiding van

Christus en de Geest wil Paulus niet weten. Daarvan wil de HERE zelf niet weten, want heel de Schrift getuigt daartegen. Het is een groot kwaad als vele christenen scheiden wat God heeft samengevoegd. Wie Christus als Here erkent en als zijn Heiland belijdt mag niet zeggen, dat hij nog wacht op de werking van de Geest. Wie Christus niet heeft, heeft ook zijn Geest niet. Maar wie Hem „heeft” door het geloof, die „heeft” ook de Heilige Geest door het geloof.

En als Christus in ons is, dan is wel het lichaam dood vanwege de zonde, maar de Geest is levend. In het lichaam werken nog de krachten van de dood. Zwakheid, ziekte en lijden van allerlei aard zijn de voorboden van de dood. En eens gaat het lichaam in het graf. Het is ten dode opgeschreven. Niet voor eeuwig, maar wel voor de tijd die ons nog scheidt van de wederkomst.

Maar de Geest is levend vanwege gerechtigheid. Ik schrijf „Geest” met een hoofdletter. Want naar mijn overtuiging is de Heilige Geest bedoeld, die in de gelovigen woont. Die is levend en levenwekkend. We hebben het leven niet in ons, maar in Christus te zoeken en in Zijn Geest. Die woont in ons vanwege de gerechtigheid van Christus. Door zijn gerechtigheid heeft Hij plaats gemaakt voor de inwoning van de Heilige Geest. De zonde maakt scheiding tussen God en ons. De gerechtigheid of de vergeving der zonden werkt gemeenschap. Waar vergeving is, daar is de Geest des HEREN en daar is leven tot in der eeuwigheid. En in dat leven zal ook het lichaam uiteindelijk delen. De zekerheid daarvan hebben we in het bezit van de Heilige Geest.

Want Hij is de Geest van God, die Jezus uit de doden opgewekt heeft. En als Die in ons woont — en dat mogen we weten door het geloof — dan zal Hij, die Christus Jezus uit de doden opgewekt heeft, ook onze sterfelijke lichamen levend maken door zijn Geest, die in ons woont.

Velen beperken het werk van de Geest tot de „ziel”. Geest en lichaam hebben voor het besef van velen niets met elkaar te maken. Het lichaam is maar stoffelijk en dus voor het graf bestemd. In sommige kringen spreekt men met een zekere minachting van het lichaam. Dat is maar „vlees” naar veler mening. Deze opvatting heeft een taaie traditie achter zich en wij kunnen ons daar moeilijk aan ontworstelen. Enige invloed heeft deze overlevering ook nog wel in onze kring denk ik. Maar deze opvatting is niet christelijk, maar heidens in de grond der zaak. Daarachter ligt de gedachte, dat het lichaam maar een „lager” deel van de mens is, terwijl de „ziel” of „geest” het hogere in de mens zou zijn.

In de Heilige Schrift is hiervan geen spoor te vinden. Ook het lichaam is een schepping Gods. Een werk Zijner handen. Een kunststuk. Een juweel. Iemand heeft eens een boekje geschreven onder de titel: „Het lichaam een sprake Gods”. Dat is het inderdaad. Ook dat lichaam is met wijsheid gemaakt. Door de zonde is het wel aan de dood onderworpen. En de leden van dat lichaam zijn vaak een invalspoort voor de duivel. En de Here Jezus heeft wel bevolen de hand af te kappen, die tot zonde verleidt en het oog uit te trekken dat ons naar beneden trekt. Maar uiteindelijk is het lichaam niet voor de dood, maar voor het leven bestemd.

De opstanding van Jezus Christus is ons waarborg van onze zalige opstanding. Die opwekking van Christus is het wonder der wonderen, een nieuwe schepping. En wat met Hem gebeurd is zal eens gebeuren met allen, die bij Hem behoren.

We kunnen ons daar geen voorstelling van maken. Het ene geslacht na het andere gaat naar het kerkhof. Het laatste woord schijnt aan de dood te zijn. De wereld spot, dat er nog nooit iemand uit het graf is opgestaan en dat het kerkhof nooit zegt: het is genoeg. Maar Eén is opgewekt uit de doden. Hij is dood geweest en leeft. En Hij, die Hem uit de doden heeft opgewekt, zal ook onze sterfelijke en vergankelijke lichamen uit de doden opwekken. Hij zal ons levend maken als complete mensen. Door de Geest die nu reeds in ons woont. Machtige troost voor treurenden. Machtige troost ook voor allen, die tobben met een zwak of ziekelijk of verminkt lichaam. We zullen opstaan met een lichaam, verheerlijkt en beheerst door de Heilige Geest.

H. J. Jager.

China

II

De vorige keer maakten we melding van een prisma uitgave van een boek van Louis Barcata: *China gaat zijn eigen weg*. Het tweede boek dat we nu noemen is niet een boek over maar een boek uit China. Het is geschreven door een Chinees, leidende figuur van een vrij grote protestantse beweging: Watchman Nee. De titel in de Nederlandse vertaling is: *Het Normale Christelijke Leven*. Een uitgave van Hoenderloo's Uitgeverij en Drukkerij te Hoenderloo. In vlot Nederlands vertaald uit het Engels door mej. A. B. Huiskamp. In een „woord vooraf” wordt door Angus I. Kinan meegedeeld, dat Watchman Nee, wiens chinese naam is Nee To-sheng, geboren is te Foochow in de provincie Foekien, in het zuiden van China's vasteland. In het jaar 1920, toen hij nog aan de universiteit studeerde, leerde hij de Here Jezus kennen als zijn Heiland en Heer en gaf hij zijn leven aan Hem over. Sindsdien — zo wordt in het „woord vooraf” gezegd — heeft hij Hem onafgebroken gediend en heeft God hem veelzins gebruikt als evangelist en bijbelverklaarder, die vele christenen in zijn eigen land voorging in de weg met God. Het boek is niet in de vorm waarin we het voor ons hebben door Watchman Nee zelf geschreven en samengesteld. Het is blijkbaar door anderen „met veel zorg samengesteld uit aantekeningen van toespraken” die Watchman Nee gehouden heeft toen hij nog op vrije voeten liep. Dit laatste staat niet in het „woord vooraf”. Merkwaardig dat over de persoon van de auteur niet meer wordt vermeld dan ik daar net citeerde. Indien dat wel gebeurd ware, dan had moeten worden vermeld, dat hij sinds 1952 zucht in een communistische gevangenis in China. In dat jaar werd deze man veroordeeld tot 15 jaar gevangenisstraf om zijn trouw in het uitdragen van de bijbelse boodschap en zijn verzet dat daarin — zonder dat hij zich met de politiek bemoeide — naar de mening van de rode machthebbers openbaar werd tegen de chinese zaak van het „Volk”. Er bestaat geen groter „zonde” bij de atheïstische communisten dan de „lastering” van hun „god”, de bestrijding of soms maar de vermeende bestrijding van de zaak van hun god. Die zaak dat is het „Volk”.

Het boek legt een duidelijk getuigenis af van hetgeen deze man met grote ijver in China heeft gedaan. Hij heeft getuigd met woord, geschrift en wandel van de weg van de verlossing van de zonde door Jezus Christus. Hij laat ons zien hoe God in de oefenschool van de heilige Geest Zijn kinderen

leert Hem met vrucht te dienen. Ik citeer nog de volgende zin uit het „woord vooraf” van Angus I. Kinan: „De inhoud van dit boek spreekt het hart van iedere lezer diep aan”. En op de omslag van het boek lees ik: wat is het geheim van de geestelijke kracht en het leven die gedurende vele jaren het grote werk Gods in het Verre Oosten hebben gekenmerkt, het werk waarin de schrijver van dit boek in zo grote mate werd gebruikt? Het boek zelf is het antwoord op die vraag. Het geeft langs de weg van verschillende ervaringen de ontdekking weer van iets van het principe zowel van het kruis en opstanding van het leven van Christus in ons, van het Heer zijn van Jezus; van het gemeenschappelijk leven van het koninkrijk Gods en het Eeuwig voornemen Gods”.

Als iemand zou opmerken: erg duidelijk is me dit niet in alles, dan ben ik geneigd te zeggen: blijkbaar is de formulering van deze zinnen van de uitgever. Het boek zelf is wel duidelijk in zijn zeggings en taal. En het is de moeite waard om deze oosterling de taal van Paulus uit de Brief aan de Romeinen over het „in Christus” gestorven zijn aan de zonde te horen verklaren op een verrassend rake, concrete wijze. Hij zegt ergens (blz. 33) „Wanneer men predikt in de dorpen van China moet men dikwijls gebruik maken van zeer eenvoudige beelden om diepe goddelijke waarheden duidelijk te maken. Ik herinner mij hoe ik eens een boek opnam, er een stukje papier in legde en tot die eenvoudige mensen zei: „Kijkt u eens goed. Ik neem een stukje papier. Het is een apart voorwerp dat niet bij dit boek behoort. Maar omdat ik er op het ogenblik geen bepaald doel mee heb, leg ik het in dit boek. Daarna verzend ik het boek naar het postkantoor en het papier ligt er in. Waar blijft het papier dan? Kan het boek in Sjanghai terecht komen zonder dat stukje papier? Kan het papier achterblijven, of anders terecht komen zonder het boek? Nee! Waar het boek heengaat, gaat het stukje papier ook heen. Als ik het boek in de rivier werp, komt het papier ook in de rivier terecht en als ik het er dan weer vlug uithaal, heb ik het papier ook weer terug. Wat het boek overkomt, dat alles moet het stukje papier ook meemaken, want het is in het boek”.

Nu de toepassing van het beeld. „Uit Hem is het, dat gij in Christus Jezus zijt”. „De Here God heeft onszelf in Christus besloten en wat Hij met Christus gedaan heeft, dat heeft Hij met het gehele menselijke geslacht gedaan. Zijn bestemming is onze bestemming. Wat Christus is overkomen, dat hebben wij allen „in Hem” ondergaan. In Christus zijn betekent één geworden te zijn met

Hem zowel in Zijn dood als in Zijn opstanding. Hij werd gekruisigd. En wij? Moeten wij God vragen ons alsnog te kruisigen? Volstrekt niet! Toen Christus gekruisigd werd werden wij gekruisigd en waar Zijn kruisiging heeft plaats gehad, kan de onze niet meer in de toekomst liggen”. (34).

U moet uit één zin als die van hierboven niet afleiden dat de schrijver de „verkiezing” zou loochenen of dat hij het „kruisdragen” van de christenen niet zou noemen. Een heel hoofdstuk is gewijd aan het laatste thema. Het heeft als opschrift: „het kruis en het zieleven”. Een (voor ons) wat vreemd klinkende titel. De titel zou de indruk kunnen wekken, dat de schrijver het dragen van het kruis „vergeestelijkt”. Vergis u echter niet. U krijgt een beschouwing, die met de gegevens uit Genesis over 't paradijs, staat der rechtheid en zondeval, diepzinig rekening tracht te houden, een beschouwing die ernst maakt met het feit, dat Paulus ons — zondaars — „psychische” mensen noemt. De schrijver handelt in een afzonderlijke paragraaf over het eigenlijke probleem: de menselijke ziel.

„Na de zondeval was de mens niet slechts een levende ziel, maar leefde hij uit de ziel. De mens heeft nu niet alleen een ziel maar de ziel met zijn vermogen om een onafhankelijke vrije keus te doen, heeft de geest verdrongen en beheerst het leven van de mens”.

Zie daar een „aanpak” van de „ziel” waar „wij” misschien nog niet aan gedacht, zeker niet over gedacht, laat staan nagedacht hebben. Wij — westerlingen — die in ons denken en disputeren over een „zielsbegrip” ons niet van Plato kunnen losmaken ook als we het helemaal niet met die oude Griek eens zijn, vinden hier een bijbels christen, een briljant denker, die niet veel met Plato van doen heeft in zijn denken en spreken over de menselijke ziel. Het kan geen kwaad eens naar zo'n man te luisteren, en niet dadelijk hem te verketteren wanneer we bevinden dat hij niet altijd onze voorstellingen en begrippen hanteert bij zijn bijbeluitlegging. We moeten hem ook wat vrijheid van exegese gunnen. Een vrijheid welke alleen aan banden wordt gelegd door de „regel des geloofs” zelve.

Het kan niet alleen geen kwaad eens te luisteren naar deze getuige van de Here Jezus uit China, maar het is bepaaldelijk nuttig te lezen hoe schriftuurlijk en levend hij over de heilige Geest en Zijn gaven en inwoning weet te schrijven. Daarin zal wel de reden te zoeken zijn dat ik in een orgaan van de zogenaamde Pinksterbeweging in ons land, dit boek herhaaldelijk zag aanbevolen. Laat u zich daardoor niet afschrikken eens kennis te maken met deze man.

Watchman Nee was in China een van de voornaamste leidinggevende figuren van een beweging van christenen, die zich had afge-

De tweede doopvraag

V (Slot)

We geven voor onze lezers tenslotte nog een korte samenvatting:

1. In geding was de vraag, of de uitspraak van professor Jager, dat bij het doen van openbare geloofsbelijdenis geen speciale instemming met de drie formulieren gevraagd wordt, als „historische en daarmee ook alle kerkelijke grond” (Francke) miste.

2. Onderzocht werd daartoe allereerst de geschiedenis en de inhoud van de tekst van de eerste belijdenisvraag. Deze is, sinds de synode van Utrecht (1923), gelijk aan de tweede doopvraag.

3. De redactie van de tweede doopvraag doorliep allerlei wijzigingen vóór ze in de huidige vorm werd vastgelegd. Ze komt o.a. voor in de redactie-Datheen (1566); Van der Heyden (1580); R. Schilders (1591, 1611); Ravesteyn (1639).

4. Die van Schilders (1591, 1611) is die, welke, althans wat het doopformulier betreft, werd vastgelegd op de nationale synode van 's Gravenhage (1586). De gronden, welke Rutgers/Kuyper aanvoerden voor hun stelling, dat de synode van Dordrecht (1618/19) de

tweede doopvraag in de huidige redactie zou hebben gebracht, zijn niet doorslaggevend. Dit werd voor een deel door H. H. Kuyper — zij het schoorvoetend — erkend.

5. De tekst van 's Gravenhage (1586) is dus de laatste officieel vastgestelde kerkelijke tekst, zoals Van Langeraad terecht tegenover H. H. Kuyper staande hield. Wel bleef daarnaast de tekst van 1580 (Van der Heyden) in gebruik. Met enige wijziging heeft deze het tenslotte in de praktijk gewonnen, zie de uitgave van 1639.

6. In de tekst van 1586 (1591, 1611 enz.) werd tussen de leer, die in het Oude en Nieuwe Testament en de in artikelen des geloofs begrepen is enerzijds en de leer, die in de kerk alhier geleerd wordt, verband gelegd door het woordje „dienvolgende”. Wie dus, zoals Visee (Jager) onder „de leer, die in de christelijke kerk alhier geleerd wordt” verstaat de actuele toepassing in prediking, huisbezoek enz. van de leer die in het Oude en Nieuwe Testament en in de twaalf artikelen begrepen is, is daarmee in de historische lijn van de tweede doopvraag, zoals hij jarenlang in de Geref. Kerk hier te lande gegolden heeft en eigenlijk nooit officieel is afgeschaft.

7. Terecht oordeelt Woelderink, dat de wijzigingen, die in de redactie van de tweede doopvraag in de loop der jaren zijn aangebracht, niet bedoelden terug te gaan van de belijdenisgeschriften der kerk op de apostolische geloofsbelijdenis, zoals H. H. Kuyper en ook Olthuis-Francke stelden. Enig doorslaggevend historisch bewijs is hiervoor niet aangebracht.

8. Bij het doen van openbare geloofsbelijdenis wordt dus geen speciale instemming gevraagd met de drie formulieren van enigheid, maar met de leer der Schrift en van de oude apostolische kerk, als hoofdsom des Evangelies. Hetzelfde geldt uiteraard bij het stellen van de doopvragen.

9. Dit alles doet geen afbreuk aan de wenselijkheid de belijdeniscatechisanten zoveel mogelijk bekend te maken met de schat der kerk in haar formulieren verrat. De kerk mag er ook vanuit gaan, dat zij die belijdenis doen, geen bezwaar hebben tegen de drie formulieren.

10. Nog afgedacht van de redactie en historie van de tweede doopvraag (eerste belijdenisvraag) is het geding beslecht door hetgeen bleek aangaande de praktijk der oude gereformeerden bij de toelating tot het heilig avondmaal. Hun korte catechismi, die zij daarvoor gebruikten, zijn alle geconcentreerd op de XII artikelen, het Onze Vader en de

scheiden van oudere bestaande kerken en die een onafhankelijk en eenvoudig karakter droeg, in de verte een beetje te vergelijken met de secte van de Darbisten hier. De naam die deze beweging in China, die met Darby niets te maken had, droeg, was „Kleine Kudde”. U begrijpt, een naam ontleend aan het woord van de Heiland: „vreest niet gij klein kuddeke, want het is uws Vaders welbehagen ulieden het Koninkrijk te geven”. Luk. 12 : 31. Ze hadden een zeer simpele kerkelijke organisatie. Noemden hun vergaderingsplaatsen slechts met de naam: Christelijke Vergaderplaats. Watchman Nee was de grondlegger. Man van grote bekwaamheid en zeldzame leiderskwaliteiten. Laten we aannemen dat de beweging op bepaalde punten een beetje sectarisch was — ik weet er te weinig van om er een afgerond oordeel over te kunnen hebben — over het geheel was de beweging trouw aan Gods Woord en handhaafde zij hoge geestelijke en bijbelse normen.

Watchman Nee had een pharmaceutische fabriek in eigendom. Hij bestuurde die ook zelf. Hij bezat uitgestrekte eigendommen. Het geheel werd gedreven ten bate van de beweging van de Kleine Kudde. De beweging handhaafde het principe van de Jeruzalemse gemeente dat niemand zei dat iets van hetgeen hij bezat zijn persoonlijk eigendom was,

doch zij hadden alles gemeenschappelijk. Hand. 4 : 32. Dit was een van hun „sectarische” trekjes. Toch zouden we in ernst willen vragen: mag dit niet onder christenen?

In de ogen van de communisten was hij natuurlijk een kapitalist. In 1952 is hij als zodanig gevangen genomen en beschuldigd van de vijf in communistisch China gebruikelijke „beschuldigingen” tegen alle mensen die worden aangeklaagd als tegenstanders van het regiem, van het heil van het Volk, van de „heilrijke” eenheid van het volk die het communisme heeft gecreëerd. Hij werd zoals we reeds verhaalden veroordeeld tot 15 jaar gevangenisstraf. Op 2 januari 1956 werden de vier ouderlingen, die zijn werk na zijn gevangenneming zo goed mogelijk voortzetten ook gearresteerd met plusminus 26 andere leiders uit de omgeving van Sjanghai. Op 30 januari werden 2500 christenen, waarl onder heel wat leden van de „Kleine Kudde” en dominees van andere kerken opgeroepen tot een massale zelfbeschuldigingsmeeting. Dit soort meetings is een van de geraffineerde methoden van de chinese communisten om de christenen, en alle tegenstanders, te liquideren na verschrikkelijke hersenspoelingen. Moge de HEERE in dit louteringsvuur het werk Zijner handen behouden. Wat gebouwd is met hout, hooi, stroo en stoppelen is allang vergaan. J. Meester.

en vrijheid en daarbij niet alleen bedacht is op zijn eigen knusse hachje, zal zich er immer voor hoeden om aan hen, die het nationale belang op hitleriaanse wijze bóven internationale vrede stellen ook maar één voetstap tegemoet te komen.

Als er met dictatoren gesproken moet worden — en dat kan — dan is er voor deze heren maar één gezonde manier, te merken dat ze met rustige, vastberaden staatslieden te doen hebben, die weten dat men machts-wellust-explosies niet voorkomt met paraplu's.

Wie politiek de kunst van het bereikbare wil noemen, doet er goed aan te bedenken, dat je nooit straffeloos de „verdrukte” aan de „tyran” kunt overleveren, ook al wordu voor 't oog nog zulke fatsoenlijke beloften cadeau gegeven.

Engeland en Frankrijk hebben wel een zeer hoge tol betaald voor het vredesspel, dat ze met Hitler hebben gespeeld.

Hadden deze landen zich slechts gehouden aan de afspraken van Versailles, al waren deze op vele punten allesbehalve gelukkig, dan hadden ze op het geëigende moment minder dan een divisie nodig gehad om de bezetting van het Rijnland door enkele bataljons van Hitler te verhinderen.

Heeft Hitler zijn volk in ruil voor eer en goed geweten en opheffing van de plaag der werkloosheid een gruwelijke oorlog ingejaagd, zijn leerling Soekarno ziet nog geen kans om de welvaart welke er bij zijn machtsovername was, te behouden. Honger en vretende corruptie zijn Soekarno's suksessen.

Deze gewetenloze volksmenner, welke aan de Japanse bezetter zijn positie te danken heeft, heeft stap voor stap de politieke vrijheid van zijn onderdanen aan banden gelegd en zijn tegenstanders achter slot en grendel gezet.

Met deze man moet dan gesproken worden, moet onderhandeld worden. Voor Soekarno betekent dit alleen een vermeerdering van de kans op een insulair rijk waaruit alle westerse invloeden zijn weggevaagd, want hij weet dat het westen bereid is de laatste restanten van het „kolonialisme” grondig op te ruimen, wat de gevolgen ook mogen zijn.

Deze mentaliteit is de wind in Soekarno's zeilen.

Daarom dreint hij jaar in jaar uit om een stuk van een eiland, waarvan de bevolking hem even vreemd is als die van Madagaskar. Hierin leert hij zijn onderdanen geloven: op hun recht op Nieuw Guinea. Hij doet dit als demagoog met niet minder elan dan Hitler het duitse volk leerde geloven in het grootduitse rijk, gevuld met arisch bloed en ontiaan van elke joodse smet.

Nu kan men zeggen: blijf met beide benen op de grond staan, want:

Om het behoud van een anti-revolutionaire politiek

Met betrekking tot de politieke gedragslijnen gaat in Nederland steeds groter onrust heersen.

De zaak Nieuw Guinea blijkt hiervan niet alleen de belangrijkste oorzaak maar tevens een toetssteen te zijn.

Uit de kamerdebatten en de voorlichting van de pers blijkt dat niet alleen internationale invloeden (Uno, Verenigde Staten etc.) maar vooral binnenlandse tegendruk het ons Kabinet allesbehalve gemakkelijk maakt een vaste koers te blijven volgen.

Hoe men het ook wendt of keert, het brutale, leugenachtige spel van de Indonesische regering vindt in de houding en voorlichting van een groot deel der Nederlandse pers waardevolle hulp. En het moet gezegd worden, het voornaamste christelijke dagblad in Nederland, TROUW, heeft hier zijn aandeel in.

Dat dit voor vele anti-revolutionairen een grote teleurstelling betekent, laat zich verstaan. Wat hadden velen graag gezien, dat deze beginsel-partij zich juist vandaag als-

zodanig had doen kennen. Op het laatst gehouden partijconvent te Utrecht is deze teleurstelling en verontwaardiging (gelukkig) sterk aan het daglicht getreden. Inmiddels heeft Dr Bruins Slot getracht voor de visie van hem en het grootste deel der kamerfractie meer begrip te kweken, middels een serie hoofdartikelen in zijn dagblad. Of dit gelukt is, mag betwijfeld worden.

De gewone anti-revolutionaire man van de straat weet doorgaans vrij nuchter onderscheid te maken tussen recht en onrecht.

Dat deed hij in de jaren dertig, toen de internationale politiek in het teken van pacifistische tendenzen en neutraliteitsgeest stond. Duidelijker dan de officiële woordvoerders wist het gewone volk het gevaarlijke in de ontwikkeling van die dagen aan te wijzen. Wie de twee delen van „Opgang en Ondergang van het Derde Rijk” (Shirer) heeft gelezen, vraagt zich dan ook met verbazing af, of zij die vandaag aan ons volk leiding geven, dan wel ooit leren. Wie werkelijk zich inzet voor het behoud van vrede

Tien Geboden als catechetische hoofdsommen.

11. Van het gezag der belijdenis te spreken als „goddelijk” brengt reeds in strijd met hetgeen de vorige generatie der gereformeerden dienaangaande gevoelde, stelt de confessie op één lijn met de Heilige Schrift, is in strijd met hetgeen ze zelf belijdt in artikel 7 N.G.B. en brengt ons in principe op de roomse lijn.

Naschrift:

Het kan soms meer moeite kosten een nieuw dan een oud boek in handen te krijgen. Zo ging het tenminste mij, toen ik zocht naar een origineel exemplaar van de editie Rutgers van onze formulieren. Noch op de bibliotheek van de Theol. Hogeschool (Broederweg) noch in die van de Theol. Hogeschool (Oudestraat) noch op de Vrije Universiteit was een exemplaar aanwezig. Tenslotte bleek in de Koninklijke Bibliotheek voorhanden te zijn het exemplaar dat destijds, op 10 september 1897, bij de ontvanger te Dirksland door de directeur van de flakkeese boekdrukkerij gedeponeerd was met het oog op de belastingen.

Het heeft als volledige titel: De berijmde Psalmen met eenige Gezangen, in gebruik bij de Gereformeerde Kerken in Nederland; — Alsmede hare Formulieren van Eenigheid, met de drie oude Geloofsbelijdenissen, en hare Liturgie, met het Kort Begrip en den

Ziekentroost. — Naar den door die Kerken vastgestelden tekst uitgegeven door Dr F. L. Rutgers, onder medewerking van Dr H. Bavinck en Dr A. Kuiper. Middelharnis. Flakkeese Boekdrukkerij. 1897.

Wij stelden daarom prijs op het onder ogen krijgen van deze uitgave, omdat zij de moederuitgave is van alle formulierboeken, die sindsdien in de Gereformeerde Kerken in gebruik zijn geweest tot op het huidige door prof. Grosheide gemoderniseerde formulierenboek, dat thans op de meeste kansels wordt aangetroffen. Zoals bekend heeft de synode van Arnhem (1902) een poging gedaan deze uitgave van Rutgers ook officieel kerkelijk te toetsen. Maar al spoedig bleek, dat dit onbegonnen werk was. En wie wel eens aan het vaststellen of moderniseren van de tekst van dergelijke formulieren gedaan heeft, weet hoeveel vraagstukken daarbij onmiddellijk bij collegiale besprekingen rijzen. Daarom deed de synode van Arnhem wijs dit kerkelijk toetsen te staken en volstond ze met een aanbeveling van het boek.

Zoals ik in deze artikelenreeks al eerder uiteenzette, richtte Van Langeraad op dit formulierenboek zijn aanvallen. Het ging hem daarbij om de trotse pretentie, die het in de titel voerde: **naar den door die Kerken vastgestelden tekst**. Van Langeraad betwistte, hetgeen dr H. H. Kuiper ook in zijn Post-Acta, stelde n.l. dat Dordrecht (1618/19) de tekst der formulieren officieel zou hebben gerevideerd en het dus mogelijk zou zijn een

kerkelijk vastgestelde tekst der formulieren te produceren. Aan de andere kant: het hoorde bij de trots van de Doleantie-beweging als kerkelijke uitloper van het calvinistisch reveil, op zijn historische continuïteit met de oude Gereformeerde Kerk dat zij ook in de tekst der formulieren kon aansluiten bij Dordrecht. Vandaar, dat H. H. Kuiper, die in de loop van het debat openbaarde, dat hij Rutgers bij het vaststellen van deze tekst krachtig had bijgestaan, met hand en tand zijn editie verdedigde. Aan de andere kant is het van de Christelijke Gereformeerde Kerken te begrijpen, dat zij, vooral vroeger, wat huisverig stonden tegenover deze editie. Zij, en ook de hervormden, gebruikten andere formulierenboeken, die op enkele punten van het doopformulier een andere lezing volgden, die niet de leer van de veronderstelde wedergeboorte in het gevele kwam. Zo kan men in het boek van Woelderink over het Doopformulier de tekst van de tweede doopvraag aldus lezen:

Ten andere, of gij de leer, die in het Oude en Nieuwe Testament en in de artikelen des christelijken geloofs begrepen is, en (dienvolgende) in de christelijke Kerk (alhier) geleerd wordt, niet bekend de waarachtige en volkomene leer der zaligheid te wezen.

In de woorden tussen haakjes gaf Woelderink nog de tekst, die wij boven ook bespraken, n.l. van 's Gravenhage (1586).

Het interesseerde mij nu bijzonder met

- Nieuw Guinea kunnen we toch niet behouden; hoe zullen we dit klaren, wij klein landje?
- economisch is het voor ons een verliespost en
- zelfs Australië durft nauwelijks de mond open te doen tegen zijn a.s. buurman
- en tenslotte zijn we lid van de U.N.O. en als zodanig ingekapseld in een „wereldpolitiek”, welke beslissend is voor het al of niet bereikbare van onze nederlandse aspiraties.

In dit verband wordt dan herinnerd aan Hongarije, aan Tibet, en door enkelen ook aan Goa. In een wereld, waaruit het recht vertrokken is, moet Nederland zich niet verbeelden er een eigen rechts-koers op na te kunnen houden. Dan is 't beter om te onderhandelen en op de meest eervolle wijze straks de aftocht te blazen dan met je eigen kop en die van een aantal Papoea's tegen een betonnen muur te botsen. Kun je om één land de internationale vrede op het spel zetten? De Papoea's leven er wel om door, wanneer de Nederlanders voor Indonesiërs plaats maken. Maar niemand blijft in leven, wanneer de vonk het atoomkruitvat bereikt. Het wijze advies in de hoofdartikelen van vele bladen, waaronder jammernoeg Trouw, is dan ook dit: **p r a a t**, onderhandel met Soekarno.

Wie door deze **schijnredenering** heen ziet, ontdekt twee dingen:

- de vraag naar recht is ingeruild voor de vraag naar zelfbehoud;
- wie op het instinct naar zelfbehoud als politiek kompas zijn koers uitzet, is zeker van de volgzzaamheid van de massa.

Nu wil ik met ieder de mening delen, dat je geen politiek bedrijven kunt, gebaseerd op slagzinnen, fikties of wensdromen. Integendeel, voor politiek, welke op de long-run hout pleegt te snijden is een ander uitgangspunt nodig.

Met slagzinnen en wensdromen heeft Hitler zijn volk de donder van het bommengericht ingejaagd. Churchill, die sprak van bloed, zweet en tranen kon met zijn volk fier over-eind blijven staan.

Zo heb ik als uitgangspunt voor reële, kansbiedende politiek op lange termijn nooit een betere geweten, dan welke zijn inhoud en wezen ontleent aan de waarachtige betekenis van het woord anti-revolutionair. Want in positieve zin betekent deze politiek toch niet anders dan het simpelweg najagen en betrachten van **r e c h t**. Recht, voor de arme en verdrukte, recht voor elk mens. Recht, ongeacht de staatsvorm, recht, ongeacht de

Attentie,

leden van de persvereniging Opbouw

Geeft uw adreswijziging op bij het adres
secr.-penningm.:
Van Lijnden van Sandenburglaan 16, Utrecht.

tijd waarin we leven, recht, ongeacht de vooruitzichten.

Hoe hebben de Oranjes zich hiervoor ingezet. Voor recht, dat zich door eenvoudigen liet aflezen en verstaan uit wat God, die hemel en aarde geschapen heeft, in de bijbel liet neerschrijven. Recht voor de Indonesiër, Javaan en Ambonees, recht voor de neger in de Congo en de Papoea op Nieuw-Guinea. Recht, waarvan het Evangelie vervuld is, zowel in tien geboden voor alle tijden, als in zaligsprekingen voor allen die God zoeken.

Recht waarvoor Willem III, de Stadhouder-Koning op de laatste schans, toen het land reddeloos, het volk redeloos en de Staten radeloos waren, zijn leven wilde geven.

Recht, waarvoor Dr Bruins Slot streed, toen het land wemelde van Gestapo's. Recht waarvan de anti-revolutionaire partij in naamstelling en program immer is uitgegaan.

Recht, dat niet te delen is, noch verkwan-seld kan worden.

Wie de historie kent, weet dat het opgeven van de strijd voor recht altijd de ondergang heeft uitgelokt. Ook hier geldt het woord van Jezus: wie zijn leven zal zoeken te behouden, zal het verliezen.

Het is een zaak van simpel recht, dat de Papoea evenals de Afrikaan tot politieke en maatschappelijke volwassenheid mag komen om dan dit grote goed in vrijheid te bezitten.

Wie voor dit recht van de Papoea strijdt, vecht **nimmer** voor een verloren zaak. Wie deze strijd opgeeft — uit zelfbehoud of om welke reden dan ook, zal op elk front verliezen. Dit is slechts een kwestie van tijd.

Het komt er vandaag op aan, evenals in de dertiger jaren, of wij kiezen voor recht of zelfbehoud. Wie kiest voor het eerste zal het laatste ontvangen. Wie het laatste de voorrang geeft zal beide verliezen. Dit geldt voor Nieuw Guinea evengoed als voor Berlijn. Het gold echter ook voor Hongarije, Tibet, Goa....!

In de dertiger jaren gold het voor Oostenrijk, Tsjecho-Slowakije, Polen....!

Het gaat vandaag om het behoud van een anti-revolutionaire rechts-politiek. Dat is iets anders dan met welke motieven ook jongleren om het best-bereikbare. Daaraan zou Dr Bruins Slot eens kunnen denken als fractievoorzitter en scribent van een partij met een kostbare naam.

In de eigenlijke betekenis van de naam anti-revolutionair gaat het niet slechts om de waardering van onze historie, maar bovenal om de toekomst. Een toekomst voor ons volk, óók voor de Papoea's. Zich daarvoor verantwoordelijk te weten zal een christen-politicus doen terugschrikken voor elke stap in de richting van een compromis met lieden, die slechts revolutionair kunnen denken en handelen. Of hebben wij in de jaren 40—45 nog niet genoeg leergeld betaald?

Zwolle

H. van den Berg.

BOEKBESPREKING

POCKETBOOKS OVER KUNST

De Pocketbooks vormen een verschijnsel met vele kanten, waarover al het nodige geschreven is in de laatste jaren. Het komt me voor dat het als het ware de sluitsteen vormt van een ontwikkeling die reeds besloten lag in de uitvinding van het gedrukte boek zelf: reeds in de vijftiende eeuw betekende het gedrukte boek een geweldige uitbreiding van het lezerspubliek, en zette zich reeds een soort democratisering in in de verspreiding van kennis en litteraire kunst, kennis dan begrepen als de mogelijkheid kennis te nemen van de ideeën van voorgangers en leidlieden, van geleerden en al dan niet valse profeten. Wat zou de gang der reformatie er niet anders hebben uitgezien indien de druk-kunst nog niet bestaan zou hebben. En nu staan we aan het eind: het boek is goedkoop, spotgoedkoop geworden, litteratuur van alle landen en tijden, op alle niveau's, kan men zo maar „effentjes” uitzoeken, klassieken kan men voor een habbekrats in huis krijgen, en het oudste en het nieuwste product van menselijk denken staat ter beschikking.

Er is ook een keerzijde: het pocketboek is eigenlijk geen boek. Typografisch is het zelden mooi, het papier is slecht, de druk vaak veel te klein, de bladzijde overgevoerd, het is ook niet sterk en weerstaat de tand des tijds niet, en een veelvuldig herhaald gebruik laat het niet toe. Hoe goed onze reproductie-technieken ook zijn, afbeeldingen in pocket-books voldoen zelden aan meer dan minimum eisen. En dat laatste is soms wel jammer, als het gaat om boeken over beeldende kunst waarin reproducties nu eenmaal zo zeer welkom zijn. U denkt er immers niet zo over als die boer die zei dat hij de uitzendingen van de kunststichting zo mooi vond, maar, zo voegde hij eraan toe, de platen kunnen ze wel houden, die worden immers zo goed beschreven dat je het best zonder kan.... Aan de andere kant vinden we het wel goed dat men meestal niet probeert kleurenreproducties te brengen. Immers, die kunnen wel iets meer vertellen over het afgebeelde kunstwerk, maar hoevelen zijn er niet die denken dat ze daarmee het kunstwerk ook gezien hebben, terwijl de kleuren er vaak net naast zijn en daardoor een vals beeld geven. Overigens, ook de beste reproductie — en alleen die is eigenlijk te verantwoorden, en alles wat minder is is een leugen — is geen duplicaat van het kunstwerk, maar alleen studiemateriaal: het kunstwerk is altijd anders, omdat het zo anders is van afmetingen, materiaal, ondergrond, en zo meer.

Hoe dan ook, voor hen die belangstelling hebben voor beeldende kunst zijn er nu heel wat pocketbooks op de markt die de weg

welke argumenten Rutgers/Kuyper verantwoordden, dat zij de tekst van 1586 in deze editie hadden overgebracht in de huidige met de pretentie als zou dat de redactie van de synode van Dordrecht zijn, terwijl toch uit het debat met Van Langeraad bleek, dat de argumenten, welke H. H. Kuyper daarvoor later bijbracht, zwak waren. Ik schrijf thans af, wat zij in een noot bij de tweede doopvraag opmerken:

„In de plaats van deze 8 woorden heeft de uitgave van 1611: „en dienvolgende in de Christelijke Kerk geleerd wordt”; en de Reviseurs, die de Dordtsche Synode in 1619 benoemd heeft, hebben in het gansche Doopformulier slechts deze verandering aangebracht, dat zij aan het einde het woord „Dienaar” door „Kerkedienaar” vervangen hebben. (Dat was dus één van de boven door ons besproken 35 animadversa van Hommius!). Toch is de gewijzigde uitdrukking, die uit de gewone redactie (bedoeld is de algemeen na 1639 in omloop zijnde redactie) in den bovenstaanden tekst is opgenomen, zonder twijfel officieel, daar zij zeker is goedgekeurd door de Dordtsche Synode zelve, ook al is in hare acten en bescheiden te dien aanzien niets opgetekend. Immers, de genoemde Reviseurs zeggen in hun Rapport uitdrukkelijk, dat men op de door hen aangewezen plaats „zal stellen het Formulier van den Doop der kinderen, gelijk het in de Nationale Syn-

node hersteld is”. Deze Synode heeft dus in dat Formulier, gelijk het in 1611 gere-digeerd was, iets veranderd, hierbij tot een vroegere redactie terugkerende. En nu is dit juist het geval met de aangehaalde woorden uit de tweede Doopvraag, die in de oorspronkelijke redactie der 16e eeuw aldus luiden: „deze leer, die hier geleerd wordt” (H. H. Kuyper bedoelt hier de redactie Van der Heyden, 1580). Dat de bedoelde „herstelling” hierop zien moet, wordt ook bevestigd door de omstandigheid, dat in den Arminiaanschen strijd die oude redactie van de tweede Doopvraag door de Gereformeerden weder op den voorgrond gesteld was. En ten overvloede wordt door Trigland, die zelf lid was van de Dordtsche Synode, uitdrukkelijk verklaard, dat in deze Doopvraag de invoeging van het woordje **hier of in deze Kerk**, waartoe de Amsterdamsche predikanten reeds in 1613 eenparig besloten, „daarna goed gevonden is in de Nationale Synode te Dordrecht, Anno 1619”.

De verantwoording van Rutgers/H. H. Kuyper is interessant. Hoewel zij pretenderen de door de synode van Dordrecht gerevideerde en vastgestelde tekst te geven, moeten zij in deze verantwoording toegeven, dat in de acten en bescheiden van deze synode er geen spoor van te vinden is.

Zij hebben dus op eigen houtje hier in de tekst ingegrepen. Als argument noemen zij:

a. De opmerking van de reviseurs (Hommius) aan het slot van zijn 35 animadversa, dat het formulier van de doop der kinderen door de nationale synode is hersteld; b. een opmerking van Trigland, vele jaren later, in zijn Kerkelijke Geschiedenissen. Maar: ad a. gaf H. H. Kuyper in zijn debat met Van Langeraad zelf al toe (zie onze artikelen boven), dat diens conjectuur, dat hiermede het formulier van de doop der bejaarden moest bedoeld zijn, juist was. En ad b.: dit betreft alleen het woordje „hier” of „in deze Kerk” en betreft dus niet het woord „dienvolgende”. Bovendien is het de vraag of Trigland zich na zoveel jaren de juiste toedracht nog wel herinnerde. Ook hierover is door H. H. Kuyper en Van Langeraad diepgaand gediscussieerd.

Al met al wekt het wel onze verbazing, dat men in de Gereformeerde Kerken op dit toch niet onbelangrijke punt van de tekst van de tweede doopvraag, deze ingreep in de officiële tekst (tenminste indien men de gedachtingang van Rutgers/H. H. Kuyper dienaangaande volgt en dat deed men toen) voetstoots heeft aangenomen. En hiermede nemen wij, althans wat dit onderwerp betreft, afscheid van de lezers van wier geduld en interesse in deze artikelen wel wat gevraagd moest worden. De zaken zijn nu eenmaal met enkele kreten als „onhistorisch” niet af te doen.

Enschede

R. H. Bremmer.

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden
Dr. Ir. J. Stellingwerff, Amsterdam
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging Opbouw:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht

Administratie: Slotlaan 220, Zeist

kunnen wijzen op dit voor velen helaas nog te weinig gekende gebied. Inleidingen, beschouwingen over stromingen en over kunstenaars, kunsthistorische studies zijn nu te kust en te keur te krijgen. Hieruit willen we hier nu een greep doen — meer dan een greep is het niet, overigens.

Allereerst dan het onvolprezen boekje „Kunstgrepen” van **Pierre Janssen** (De Bezige Bij, 1961). De vele reproducties zijn zo goed als men zich in een pocketbook maar kan wensen, zoals trouwens ook de typografie hier ver boven het gemiddelde uitsteekt. Het is een prachtige inleiding in het kijken naar schilderijen. Dat blijkt een heel moeilijke kunst te zijn in onze tijd; misschien komt dat omdat we in de vorige eeuw van de kunstenaar verwachtten dat hij een copie van de werkelijkheid zou maken, zodat we afgeleerd hebben het poëtische en het artistieke te herkennen en te begrijpen — waardoor overigens, maar dat begrijpt alleen diegene die weer heeft leren kijken, pas echt goed de werkelijkheid gezien en gebracht wordt, terwijl die 19de eeuwse werkelijkheid in feite minder dan de werkelijkheid was (een positivistisch-natuurwetenschappelijke kijk op de realiteit, zeggen de cultuurhistorici). Hoe dan ook, kunst bekijken en begrijpen is eigenlijk het gemakkelijkste wat er is, maar door afwenning is het voor velen het moeilijkste geworden. Janssen leert ons deze weg terug, om weer onze ogen en onze harten te leren gebruiken bij het bekijken van het beeld. We worden daardoor verrijkt, niet alleen omdat we nu wat meer van die „platen en prenten” begrijpen, maar ook omdat we, wonder boven wonder, ook meer oog krijgen voor de echte volle werkelijkheid om ons heen.

Zo heeft Janssen geschreven, een man die als weinigen precies weet hoe je „leken” die moeilijke allergewoonste dingen duidelijk kan maken. Kijken met het hart, enthousiast, eerlijk, open, op ontdekking gaan door een wereld die voor ons open gaat als we maar onze ogen willen openen, dat poogt hij ons te leren — en voor wie niet al te lui is blijft het niet bij het pogen. Een boekje dat we iedereen kunnen aanbevelen, ook al zijn we het niet altijd met hem eens — en ook dat hoort erbij: wij mensen kunnen het nu eenmaal niet laten eigen meningen te hebben, en die kunst die ons over wezenlijke dingen aan het discussiëren zet, over diepe menselijke werkelijkheden en waarheden, heeft daarmee al dubbel en dwars haar bestaansrecht bewezen. Overigens hoorde ik dat er alweer een tweede boekje van hem van de pers kwam. Ik hoop dat het net zo goed is als dit eerste. Overigens, tussen haakjes, als alle televisieprogramma's op dit peil stonden (want Janssen behandelde deze onderwerpen eerst voor de televisie), dan hoefden we over dat mooie technische ding waar de twintigste eeuw zo'n slecht gebruik van weet te maken ons hoofd niet te schudden.

Kunst bekijken is niet moeilijk, maar het is goed van te voren de weg gewezen te worden. Net zoals je in een stad meer ziet als je eerst een boekje over die stad, over de gebouwen en over haar geschiedenis, gelezen hebt en een kaart bij de hand houdt als je erdoor loopt. Daarom zijn kunsthistorische studies vaak goede helpers: ze vervangen het kijken niet, want dat moet men zelf doen, maar ze zijn gidsen die zorgen dat we niet al te veel ongeacht voorbij lopen. Ik zal hier een kleine keuze uit het vele wat er te krijgen is op dit gebied in pocketbookvorm nu de revue laten passeren.

De kunst van verre landen en volken bekijken is als het even leven in een andere wereld, als het lezen van een goede reisbeschrijving, als het je even verplaatsen in de harten en ogen van die mensen — als ons dat lukt tenminste —. **Mario Prodan's De kunst van China** (Phoenix-Pocket) is zo'n wegwijzer door een ons vreemde wereld. Misschien wat te schematisch, maar toch steeds de kunst beziende tegen de achtergrond van heel die vreemde Chinese beschaving, is dit een goed werkje waardoor een gang door de Oosterse afdeling van het Rijksmuseum of elders ineens meer zin en betekenis kan krijgen.

F. van der Meer's Oudchristelijke Kunst (Phoenix-Pocket) is een goed leesbaar en heel leerzaam boekje, hoe kan het anders van deze schrijver die op dit gebied zijn sporen allang verdiend heeft. Wie dit opzettelijk mist... Het gaat hier om de kunst van onze broeders uit die eerste vijf of zes eeuwen, die moesten strijden tegen de klassieke cultuur en die zich een eigen christelijk wereldbeeld moesten vormen — en dat betekent niet alleen iets op het gebied van wijsbegeerte of theologie, of op het gebied van de zeden en gewoonten, maar zeker ook in de kunst. Of we altijd het eens zijn met hun oplossingen, vooral als na Constantijn zo langzamerhand iets groeit dat wij Rooms kunnen gaan noemen, is iets anders. Maar van de fouten van onze voorgangers, ook de fouten van onze broeders, zullen we moeten leren.

De wereld van de Russische kunst en van de Byzantijnse iconen boeit nog altijd vele, vooral wat mystiek getinte, zielen. Niet alleen voor hen, maar ook voor ons, omdat wij die anderen kunnen ontmoeten en omdat wij die misschien ook in onszelf zullen ontdekken en moeten bestrijden, zijn de volgende boekjes heel nuttig. Ze zijn niet altijd even nuchter in hun taal, die soms iets van die geheimzinnige mystiek ophemelt of navolgt, maar misschien juist daarom typerend en goed in de beschrijving van de betekenis van deze kunst. Van de twee boekjes over iconen is het eerstgenoemde iets nuchterder en overzichtelijker dan het tweede, en daarom aan te bevelen: **P. Hendrix en H. Skrobucha, Ikonen** (Elsevier-Pocket) en **W. P. Theunissen, Ikonen** (Service-Pocket). Van een groot kenner en geleerde op dit terrein is het volgende: **T. Talbot Rice, Russische Kunst** (Phoenix-Pocket).

Jacob Burckhardt's Rubens (Phoenix Pocket) is geschreven door de grote en bekende historicus uit de vorige eeuw. Kunst-historisch is het niet bij, maar het vertelt veel over de historische achtergronden en is geschreven door iemand met veel liefde voor zijn onderwerp, waardoor het toch een prachtige inleiding geworden is op de kunst van deze grote schilder, die onder ons vaak te weinig in zijn eigen waarde wordt begrepen.

Ook in de Pelican-serie vinden we veel leerzame en belangrijke boeken over kunst. Men late niet na bij de boekhandel de plank met deze voorganger onder de pocketbooks, still going strong, erop te bekijken. We noemen hier **Kenneth Clark's Landscape into art**, dat een klassieke behandeling van dit genre geeft. Als weinigen weet Clark eruditie, originaliteit en een goede populaire stijl van schrijven in zich te verenigen. Van hem is er ook **The Nude in art**, een werkje dat een duidelijk beeld geeft waarover het gaat bij dit onder ons omstreden genre, een boekje dat zeker op dit gebied het allerbeste is wat ooit geschreven werd.

Algemene problemen en perioden worden soms in nu klassiek geworden studies behandeld die nu in pocketbooks voor het grijpen liggen. We begeven ons hier nu niet in een critiek op **H. Wölfflin's principes**, maar bevelen alleen ter lezing aan zijn **Stijlbegrip-**

pen in de kunstgeschiedenis en zijn boek over de hoogrenaissance in Italië, **De klassieke kunst** (Aula-Pockets).

Over de moderne kunst zal een meelevend mens zeker wat willen lezen. **Werner Hofman's De schilderkunst der twintigste eeuw** (Prisma-boeken) is zeker een heldere en overzichtelijke inleiding, die ons inzicht geeft in de ontwikkeling en de achtergronden zonder zich in details te verliezen. Er zijn tenslotte ook kleine boekjes met reproducties van moderne meesters. Die zal de belangstellende zeker wel weten te vinden. Wij willen echter alleen nog noemen het boekje met reproducties naar etsen van de jonge Nederlander **Veldhoen**, een man die nu eens helemaal niet abstract of „wild” is en toch heel erg origineel en met een geheel nieuwe visie, getuigend van heel veel liefde en zuiverheid (Domino-serie).

Maar kijkt u maar zelf verder bij uw boekhandel. Over het algemeen kan men zeggen dat de pocketbooks op dit gebied goed en verantwoord zijn. Het is immers zo dat een grote oplaag gehaald moet worden wil het pocketbook economisch zijn, en daarom nemen de uitgevers geen risico's. Op dit gebied verkoopt kitch nu eenmaal niet, en dat is dan maar gelukkig.

H. R. R.

Rondblik

Uit het voorafgaande is duidelijk geworden, dat ik niet zo snel en gemakkelijk over de bezwaren tegen Franco wil heenstappen als sommigen momenteel wel willen doen. Loftuitingen op het goede, dat Franco dan toch maar voor Spanje heeft tot stand gebracht, gaan mij ook niet vlot over de lippen en ik vind het maar een griezelig verschijnsel, dat een figuur, die in 1945, naar men algemeen verwachtte, zou worden aangepakt, nu zo'n acceptabele bondgenoot blijkt te zijn. Maar dit laatste komt tenslotte vaker voor.

Nu zullen velen het met een veroordeling van Franco volkomen eens zijn, die toch op het standpunt staan, dat men Spanje tot de E.G.G. moet toelaten als geassocieerd lid. Omdat, zo zeggen ze, juist die toelating een ondergraving van Franco's positie kan betekenen.

En hiermee zitten we weer midden in het vraagstuk, dat ik de vorige keer aansneed: wat is de beste benadering van een dictator, die men ten val wil brengen — afwijzing of contact? Dat ik in het geval Spanje voor afwijzing ben, houdt niet in, dat ik daarmee een algemene regel wil geven, gesteld al, dat ik dit zou kunnen. Iedere dictator heeft aparte eigenaardigheden; soms is een dictatuur bepaald nodig voor een land en ook is het mogelijk dat een dictator in een of andere kwestie het gelijk aan zijn kant heeft en in zo'n geval zou het denkbaar zijn, dat tot onderhandelen moest worden overgegaan.

Maar nu Spanje. Er zijn gewichtige redenen om aan te nemen, dat de voorstanders van Spanje's opname in de E.E.G. zich vergissen, wanneer ze menen, dat op die manier het Spaanse isolement en de hardheid van de Spaanse dictatuur beide zouden kunnen worden doorbroken.

Een van die redenen is het standpunt van de Spaanse oppositie — ik kom er straks op terug en een ander argument is de ervaring, opgedaan in soortgelijke gevallen; ik bedoel hier vooral met Mussolini. In de jaren dertig was, zoals de oudere lezers zich nog wel herinneren zullen, een mogelijke aansluiting van Mussolini bij Hitler het spookbeeld voor de Europese politici. Ten koste van alles moest de vorming van die „as” Rome-Berlijn voorkomen worden. En hoewel zowel Engelsen als Fransen moeilijk de dictatuur, die al ruim tien jaar in Italië bestond, konden aanvaarden, trachtten ze desalniettemin met Mussolini tot een accord te komen om hem zo uit Hitlers armen te houden. Overziet men nu, wat die accoorden hebben opgeleverd, dan is maar een conclusie mogelijk: de enige, die ervan profiteerde was Mussolini. Hij vroeg en kreeg als beloning voor medewerking met de Engelsen en Fransen: Abessynië. Zijn prestige steeg tot ongekennde hoogte, nu bleek, dat zovelen naar zijn gunsten hengelden. Zijn positie in het binnenland werd sterker dan ooit, omdat hij door het buitenland geaccepteerd was als onbetwist leider van Italië.

Maar het ergste was nog, dat hij vrij was, Engeland en Frankrijk op elk gewenst moment los te laten en over te lopen naar de meestbiedende. De as Rome-Berlijn kwam toch tot stand, nadat eerst Engeland en Frankrijk zich hadden laten gebruiken, om Mussolini aan een kolonie en een steviger internationale positie te helpen.

Nu weet ik ook wel, dat de geschiedenis zich nooit in ongewijzigde vorm herhaalt en dat het in Spanje's geval anders ligt dan bij het juist aangehaalde. Immers bij Spanje is er sprake van een Spaanse noodsporg terwille van de economie van het eigen land. Wij zijn het dus, die eisen kunnen stellen en Spanje is de smekeling. Nogmaals, dat weet ik wel, maar voor mij blijft het een vraag, of er toch niet veel te leren valt uit eerdere contacten met dictators. Want, ook al weten we, dat Spanje nu de vragende partij is, dan blijft er reden genoeg, of misschien is er reden temeer om te overwegen, of Spanje momenteel er niet op uit is, de andere Europese landen voor de kar van Franco te spannen, die anders van de weg af dreigt te raken. Een dictatoriaal regime, dat zijn economie bedreigd ziet, dat door stakingen al gewaarschuwd wordt en dat nu van ons vraagt, te helpen — men moet er toch wel goed over nadenken. Gesteld eens, dat we Spanje toelaten en zijn achterlijke economie weer een kans geven, zou men in Spanje dan de vergrote welvaart aan het vriendelijke Europa danken en Franco verfoeien, of zou men opnieuw dank brengen aan de Caudillo, die op het juiste moment Spanje zijn isolement liet verlaten en op die manier weer eens de redder van Spanje bleek te zijn? Ik kan het niet met zekerheid zeggen, maar ik zelf vrees, dat de tweede mogelijkheid waarschijnlijker is dan de eerste. In ieder geval kan er geen twijfel over bestaan, dat aansluiting van Spanje bij Europa — dus een herroeping van de banvloek van zeventien jaar geleden — voor Franco een geweldig succes zal betekenen tegenover de oppositie, die er nog altijd bestaat.

Daarover zou ik het ook nog hebben. Het standpunt van de oppositie is tenslotte belangrijker dan wat alle Nederlandse commentatoren over de zaak te berde brengen. Welnu, als die oppositie in München de eis stelt, dat in Spanje democratische instellingen gevestigd moeten worden, alvorens toetreding tot Europese gemeenschappen plaats kan hebben, vind ik het kortzichtig met die eis geen rekening te houden. Het is bekend, dat we over die oppositie ook niet al te enthousiast moeten doen, omdat het een zeer heterogeen gezelschap is van liberalen, socialisten, maar ook van figuren met uitgesproken fascistisch-Katholieke sympathieën, om van de rest maar te zwijgen. Ik zou dan ook niet zonder meer het standpunt van die oppositie voor altijd als norm willen aannemen. Maar in dit geval, nu de oppositie in het publiek een zeer duidelijke eis heeft gesteld, zou ik me daaraan wel willen houden. Omdat ik die eis juist acht; omdat ik het politiek gezien, verraad vind een oppositie in de steek te laten op een moment, dat ze eindelijk enige kans krijgt de dictator aan te vallen; omdat de eis van democratische instellingen bovendien zeer wel geleidelijk en in overleg is te verwezenlijken.

Het is namelijk een van de bezwaren tegen het standpunt van onze Tweede Kamer, dat die, door Spanje een lesje in democratie te willen geven wel eens alle Spanjaarden voor het trotse hoofd kon stoten en op die manier om Franco heen verzamelen. Dat bezwaar is grotendeels te ondervangen, wanneer men uitgaat van de gedachte, dat Spanje bij Europa behoort, dat het er ook bij moet komen en dat er om dit positief geformuleerde doel te bereiken, eerst een struikelblok uit de weg moet worden geruimd, wat uitsluitend een taak van de Spanjaarden zelf is.

9 juli 1962

H. Smit.

VAN HIER EN GINDS

Christendom in Indonesië

Van de ongeveer 84 miljoen inwoners van Indonesië zijn er ruim 3 miljoen 800 duizend christen. Ongeveer 87% van de Indonesiërs staat als islamietisch genoteerd.

PERSSCHOUW

Het beginsel der vrijmaking

Over dit thema schrijft Ds H. Brink het volgende in het Kerkblad van Noord-Holland:

We kunnen soms in ons leven opeens tot de ontdekking komen dat dingen die voor ons van zelf spreken, voor anderen totaal anders liggen.

Zo staat het ook met het z.g.n. beginsel der vrijmaking. Het gaat er hierbij om wat ons in de vrijmaking voor ogen stond, wat we naar de eis van Gods Woord moesten vasthouden. Ik meen dat dit heel eenvoudig is. We hebben niet anders gewild dan blijven wat we waren, Gereformeerd, zonder meer. Ik bedoel hiermee niet de naam, maar het gereformeerd **zijn**. We zagen dat gereformeerd-zijn op twee manieren in gevaar, n.l. door de leerafwijkingen en door de wijziging in de kerkregering. Door de in 1959 genomen besluiten over de leer van de gebonden kerken kunnen we wel zeggen: al is het niet met een royaal gebaar, toch zijn de ongereformeerde besluiten van de baan. Tegen de manier waarop het geschied is, is van alles in te brengen, maar dat is niet noodzakelijk. Wat dat betreft zou ik niet meer van onoverkomelijke bezwaren durven spreken.

Erger is het met de kerkregering. Bij de vrijmaking speelden ook de kerkrechtelijke bezwaren al een grote rol. Maar i.p.v. ook maar enigszins aan die bezwaren tegemoet te komen heeft men door de nieuwe kerkorde in te voeren onze bezwaren nog sterk vermeerderd. Het zal voor niemand moeilijk zijn aan te tonen, dat hier meer de vraag gesteld is: wat is naar onze mening het beste voor de kerk dan dat gevraagd is: wat zegt de Schrift. Ik wil een enkel voorbeeld noemen. In de Schrift is de zo moeilijke uitoefening van de tucht steeds opgedragen aan de ouderlingen der gemeente. Bekend geacht mag worden dat in de zaak Geelkerken in 1926 er al een begin van verandering gekomen is. M'n kerkrechtelijke bezwaren tegen de behandeling van deze zaak hadden spoedig het gevolg dat het etiket van Geelkerkiaan door sommigen spoedig was aangebracht. Na dien was er een voortgaand streven het tuchtrecht alleen naar de synode te verleggen. Dit streven kreeg z'n bekroning in de nieuwe kerkorde. Wat voorheen tegen de K.O. in werd gedaan, werd voortaan wettig, zelfs gereformeerd en wel schriftuurlijk genoemd.

De heerschappij van de synode was de inzet van de strijd tegen prof. K. Schilder.

Men mocht over de leerbeslissingen denken zoals men wilde als men maar voor de synode boog. Het verlof tot het ingaan tegen de leerbesluiten werd niet officieel maar wel ongevraagd gegeven. Maar niet buigen voor de synode betekende een kerkelijk vonnis. Daarom is het terzijde stellen van de bekende leerbesluiten niet eens erg belangrijk. En wanneer sommige bezwaarden in de gebonden kerken zich daarover op de borst slaan zeggende: dat hebben we toch maar gewonnen, dan vind ik dat eerlijk gezegd maar zelig. Reeds in '45 werd mij en ook anderen gezegd „och je weet toch wel, het is helemaal niet tegen jou gericht, je kunt gerust je gang gaan”. Maar natuurlijk met erkenning van de macht der synode.

Om deze dingen die, naar ik meen, onder ons aller instemming hebben, zit ik verlegen met uitspraken als over Ds Van der Schaft die pas door de kerkeraad van Murmerwoude geschorst werd. Een benauwend geval.

Als Ds Van der Schaft inzake de kerkregering geen bezwaar of althans geen groot bezwaar zou zien tegen vereniging met de gebonden kerken, dan zeg ik nog niet: zie je wel, hij is terecht geschorst. Dan zeg ik wel met nadruk: Ds Van der Schaft, ik ben bang dat u hier niet goed ziet, of liever: ik ben er van overtuigd. Als er echter één groep mensen is die het erge van een **schorsing** moet verstaan dan zijn wij het. En als ik deze schorsing en ook de voorgaande, van Ds Boonstra van Leens zie, dan vraag ik: waar is dat verstaan van die ernst? Ik zie die niet. Ik weet van de schorsing van Ds Van der Schaft niet anders dan wat in de pers is vermeld. M'n eerste opwelling was: daar is weer dat zich tegen elkaar afzetten, zo dat men zo ver mogelijk van elkaar komt te staan. Als dat, maand in maand uit, voortgaat dan komen wij zondige mensen tot zulke dingen als thans geschieden. En wat nog het ergste is, dan komen we er toe met de houding van mensen die het grootste gelijk menen te hebben: „God wil het”. Ik vrees dat noch de betrokken kerkeraden, noch de geschorste dominee hun roeping, van Godswege opgelegd, midden in de kruitdamp nog hebben gezien. Een herder mag nooit goedkeuren dat een schaap van de kudde wegloupt. Verder: ik durf niet oordelen. Ik durf alleen maar klagen en met schaamte deze dingen leggen voor de Here.

C. V.

KRITISCHE KRABBEL

MIGRATIE en DENIGRATIE

Er was er eens een broeder, die was niet wijs. Hij was n.l. blijven wonen in een achtergebleven gebied. Niet zo heel erg achter, want je kon met een kwartier fietsen het progressieve gebied bereiken. Het beviel hem er eigenlijk wel, maar in de krant las hij zo vaak over de achterlijkheid van zijn Negorij, dat dat ook op hem invloed begon uit te oefenen. Hij zag nu alles wat donkerder in en begon zelfs denigrerend over zijn woonoord te praten.

Wat had je hier nou? Een tuin modder, die een hoop onderhoud vroeg, 's zomers bakken vol groente, die dan weer in de glazen moestten, en ga zo maar door. Dan de stad! Een schoon balkon, twaalf meter dichter bij de zon, diepvries. Hier de fanfare, daar het symfonie-orkest. En de bios; maar daar ging hij niet heen, nooit!

Wat een verschil ook in het kerkelijk leven. Hier een klein zaaltje, een klein kuddeke kleine mensjes; de kleintjes leerden niet veel op de kleine jeugdvereniging, want de juffrouw, die de leiding had, was ook maar een dorpsmens. En de groten moesten voor allerlei cursussen naar de stad, die kwamen aan de vereniging nauwelijks meer toe. Tenslotte: wat een dominee had je daar; preken om jaloers van te worden.

Zo leek ten slotte de eigen omgeving alleen maar zwart.

Daarom ging hij dan ook maar eens naar een voorlichtingsavond, en verhuisde. Hij zat op zijn balconnetje en genoot. Hij had ook een T.V., want dat mocht hier. Naar hij hoorde bloeide hier het jeugdwerk, en dat geloofde hij ook grif, als hij al de Jonathans en Samuels uit de kerkbode optelde. Wat zat er ook een kunstenaar op het orgel. Maar vooral: wat een preken! Daar zat je nu aan één stuk door naar te luisteren. En er was hier ook niets. Geen veten van ouder op ouder. De lui knikten elkaar allemaal even vriendelijk toe, als ze de bank inschoven. Strakke rangverschillen zag je er ook niet. Kortom hij was maar wat blij met de verandering.

Zo ging hij ook vredig en welgemoed naar de eerste gemeente-vergadering. Dat was ook heel wat leuker dan in de oude Negorij! Met stralend gezicht genoot hij mee. Tot aan de rondvraag toe.

Toen stond er een broeder op. Een energiek persoon, dat kon je dadelijk wel zien. Een calvinistische scherpe neus, felle oogjes, die scherp opmerkten. Hij boezemde meteen al vertrouwen in.

Die man nu wilde de gemeente eens een geestelijk opkikkertje geven. Oppeppen, noemde hij het. Hij wilde graag, dat dominee eens wat anders preekte. Meer opbouwend, zoals de dominee van Negorij. Wat had je daar een eenheid in de gemeente: allen wilden precies hetzelfde en anders kwamen ze onder liefderijk vermaan, had hij wel gehoord. Het jeugdwerk bloeide, was hem verteld: alle gedoopten waren in de ledenlijsten ingeschreven. Kom daar hier eens om!

Onze migrant hoorde toch, wel goed? Het ging werkelijk over zijn oude, versmadede Negorij?

De energieke scherpkijsker werd voor hem de zwarte boeman, die het glanzende licht van de nieuwe omgeving dof worden liet. Was het hier dan ook niet zo geestelijk, als hem was voorgeschoteld?

Er was eens... Maar hij is er werkelijk nog, en velen met hem, die in de eigen omgeving alleen maar de zwarte kant der dingen meer zien. Wat worden er bij ons zuchten geslaakt over het kerkelijk leven; wat benauwt onze „synodale” kennissen de ontwikkeling van hun kerk, en wat hebben serieuze Hervormden het moeilijk. De R.K. kerk heeft bekering nodig, zegt de Paus zelf. Ze beginnen eerst met de ergste dingen.

Het „elders beter” lijkt erg problematisch. Wat is nu de moraal van dit schoon verhaal? Tegen denigratie helpt migratie niet. Die raakt de binnenkant ook niet dadelijk.

Frater.

Wat eischt de Heer van u, dan recht te doen en weldadigheid lief te hebben en ootmoedigheid te wandelen met uwen God?

Micha 6 : 8.

VERSLAG

over de Bibliotheek der Theol. Hogeschool
in de cursus 1961/1962
van 1 juni 1961—31 mei 1962

Inkomsten en Uitgaven:

Moesten wij in ons vorige verslag melding maken van een teruggang van het batig saldo van de Bibliotheek met ruim f 3.000.— tot f 6.457.82 op 8 juni 1961, thans blijkt het te zijn toegenomen met ruim f 8.000.— tot f 14.828.59. De reden hiervan is, dat het „Dames-Comité” dermate actief bleef, dat het f 3.400.— meer kon afdragen, dan de vorige cursus, terwijl anderzijds ons vaak de tijd ontbrak om, op verantwoorde wijze, een lijst van desiderata samen te stellen en aan de boekhandel door te geven.

Onze uitgaven bleven dientengevolge ruim f 8.000.— beneden die van de vorige cursus.

Behalve met persoonlijke omstandigheden, hing dit ook samen met het feit, dat in de loop van deze cursus de gewaardeerde hulp van de Hr P. Deddens ons meer en meer begon te ontvallen, totdat ze in september geheel ophield (in de maanden juni t/m augustus assisteerde de Hr Deddens ons nog slechts 53½ uur in totaal). Pas sinds begin april bleek het mogelijk voor zijn werkzaamheden een vervanger te vinden.

Ontvangsten:

Comité Bibliotheekfonds	f 21.400.—
Schooldag-collecte	f 1.984.50
renten	f 140.47
giften	f 23.50

Totaal f 23.548.47

saldi op 8 juni 1961

f 30.006.29

Uitgaven:

kas	f 308.15
Sallandse Bank	f 246.44
giro	f 14.623.11

Totaal f 15.177.70

saldi op 7-6-1962:

kas	f 254.80
Sallandse Bank	f 912.39
Nutsspaarbank	f 12.933.64
giro	f 727.76

f 14.828.59

f 30.006.29

Aanwinsten:

De Bibliotheek nam dit jaar (36 nos van in afln verschijnende werken niet meegerekend) toe met in totaal 1103 nos (824 boeken, 120 brochures, 28 proefschriften, 131 tijdschriften), tegenover 1730 het vorige jaar.

Hiervan ontvingen we 123 gratis en 26 in ruil (wegens toezending van het proefschrift van Dr C. Trimp).

Ons totaal bezit steeg hierdoor tot 37.776 boeken, 4.531 brochures, 181 proefschriften, en 4.288 bdn tijdschriften = ca. 43.755 bdn.

Uitlening:

Het aantal uitleningen liep terug van 2077

tot 1804, t.w.:

uit eigen Bibl. 1711

(1833 het vorige jaar);

uit andere 93

(244 het vorige jaar)

1804

in de kring der Hogeschool 819 (797)

naar buiten 985 (1280)

1804

Hier komt natuurlijk nog bij het gebruik van boeken op de Studiezaal, waar 310 bezoekers werden geteld (tegenover 481).

Opmerkelijk is de teruggang van het aantal uitleningen naar buiten, omdat het cijfer 985 ook nog enigszins geflatteerd is door de deelname van enkele Zuid-Afrikaanse doctorandi van de Theol. Academie, uitgaande van de Johannes Calvijn Stichting.

Voor een deel hangt deze teruggang natuurlijk samen met de nog aanhoudende daling van het aantal thuis afstuderende studenten.

In welke mate overigens predikanten en (of) gemeenteleden er debet aan zijn laat zich niet vaststellen, daar we niet over cijfers van voorgaande jaren beschikken.

Omdat echter onze vergoeding voor verzending aan predikanten en thuis afstuderende studenten terugliep van f 396.32 tot f 298.28 vermoeden we dat ook de eersten er bij betrokken zijn, al nam toch nog altijd 25% (62), met 307 boeken aan het leenverkeer deel.

We spreken daarom de hoop uit, dat ook van de resterende 75% meerderen, en in toenemende mate, de weg naar onze Bibl. natuurlijk allereerst rekening hebben te houden met de eisen, die het onderwijs aan de Hogeschool stelt. Hoogleraren, studenten en promovendi moeten zich op de hoogte kunnen stellen van de vragen, die er op wetenschappelijk (speciaal theologisch) terrein aan de orde zijn, en bij het licht van Schrift en historie positie kunnen kiezen.

Al zullen we, blijkens onze ervaring met stu-

derenden aan eigen Hogeschool en andere inrichtingen voor Hoger Onderwijs, niet alle studiemateriaal kunnen aanschaffen, dat in aanmerking komt, wij zijn dankbaar, dat wij aan redelijke eisen kunnen voldoen. Dat dit het geval is, danken wij aan de onvermoeide arbeid van het „Dames-Comité” met zijn helpsters, een arbeid, die verricht kan worden dank zij de grote offervaardigheid van de leden onzer kerken.

KERKNIEUWS

Bedankt voor Helpman, M. J. C. Blok te Utrecht-N.W.

Tweetal te Bunschoten-Spakenburg (vacature G. Zomer): W. v. d. Lingen te Schildwolde en F. Mul te Hoogkerk.

Beverwijk. De Part. Synode van Noord-Holland van 6 juni j.l. sprak t.a.v. de moeilijkheden in Beverwijk o.m. op, dat appellant (de kerkeraad van Beverwijk, adres br Kalis) niet aanmerkelijk heeft gemaakt dat de leer van ds O. een valse leer en ketterij is en dat daarom niet kan worden voldaan aan het verzoek uit te spreken dat ds O. schorsenswaardig is.

Ten aanzien van andere punten (2, 3 en 4) sprak de P.S. uit dat zij geen noodzaak ziet verder te gaan dan de classis Haarlem zich daarin heeft uitgesproken.

De P.S. sprak uit, dat de broeders en zusters te Beverwijk, alsmede de zusterkerken ds O. als wettige door de Here aan de gemeente gegeven Dienaar des Woords, en de naast hem op 19 februari 1962 verkozen ambtsdragers, dienen te erkennen.

De P.S. sprak uit dat zij de uitspraak van de classis Haarlem om de „doleantie-kerkeraad als wettige te erkennen” onjuist acht.

Zendingsdag te Leek. Donderdag 26 juli zal D.V. gehouden worden de zendingsdag der samenwerkende Gereformeerde Kerken in Friesland en in de classes Grootegast en Haarlem. Plaats van samenkomst: Nienoord; bij ongunstig weer in het Boshuis of in het Kerkgebouw. Aanvang: des morgens 10 uur. Eprekers: ds G. G. Nossen en ds J. M. Goedhart.

Kerkbouw Haulerwijk. Op zaterdag 30 juni j.l. hebben een achttiental broeders met vereende krachten al het graafwerk verricht, dat noodzakelijk was voor de bouw van de fundamenten der nieuwe kerk. Dat men in één dag met dit fikse karwei gereed kwam, is wel een zeer duidelijk bewijs van het enthousiasme, waarmee de gemeenteleden zelf zich voor de zaak inzetten. Wanneer anderen nog mochten willen helpen om de laatste (financiële) gaten te vullen: het girono is 885261 t.n.v. F. Bulthuis, Haulerwijk.

Kerkbouw Bolnes-Slikkerveer. Op zaterdagmorgen 30 juni werd door het oudste gemeentelid, br J. C. v. Rietschoten, officieel de eerste steen gelegd voor het nieuwe kerkgebouw. Ds J. Meilof hield bij deze gelegenheid een korte toespraak naar aanleiding van 1 Petrus 2. Het kerkgebouw verrijst aan de Stadhouderslaan, hoek Prinses Margrietstraat.

's-Hertogenbosch. Ten behoeve van eventuele vakantiegangers in 's-Hertogenbosch en omgeving wordt meegedeeld, dat de tijden van de kerkdiensten voor de komende maanden zijn vastgesteld op 9 uur en 5 uur (zulks in afwijking van de tijden in het Handboek onzer Kerken vermeld).

Sneek. Ten behoeve van de zeilers en overige toeristen in het westelijke friese merengebied deelt de kerkeraad van Sneek mede, dat de kerkdiensten worden gehouden om 9.30 en 5 uur in het Kerkgebouw Oosterdijk 30.

Doorn. De kerkdiensten van de Geref. Kerk te Doorn worden gehouden in de Ned. Herv. Kapel, Langbroekerweg 6. De zondagen 15, 22, 29 juli en 5, 12 augustus. Aanvang der diensten 10 en 5 uur. Zondag 19 aug., 10 uur en half vier. Daarna weer in de Fröbelschool.

Kerkdiensten Heerde. Op zondag 29 juli en 5 augustus a.s. zal de ochtenddienst om 10.15 uur aanvangen; de avonddienst begint op de gewone tijd: 7 uur.

Beverwijk. Aan vakantiegangers te Beverwijk en omgeving (Wijk aan Zee, Bakkum e.a.) deelt ds Oosterhoff thans dan mee, dat de kerkdiensten te Beverwijk gehouden worden, zoals van ouds, in het kerkgebouw aan de Prinsesse-laan nr 10; aanvang om 8.30 en 5 uur.

Adressen. Het adres van de Geref. Kerk van Bolnes-Slikkerveer is thans: W. Louter, Paul Krügerstraat 49, Bolnes; Als scribe van de kerk van Amsterdam-Centrum fungeert thans H. H. Verlind, Ehrlichstr. 9, Amsterdam-Oost, telef. 020-53485.

Aan oud-Indië-militairen. Het is al weer ruim 3 jaar geleden dat wij in Utrecht onze reünie hebben gehouden van „oud-Bandoengers”. Het onder de toen aanwezigen levende verlangen deze reünie tot een regelmatig terugkerende gebeurtenis te maken, had tot gevolg, dat onder-

getekenden werden aangewezen een volgende reünie voor te bereiden.

Daarbij werd toen bepaald, dat voor deze volgende samenkomst niet slechts „oud-Bandoengers” maar alle oud-militairen, die in de jaren '46-'51 in het toenmalige Indië zijn geweest, moesten worden uitgenodigd.

Vandaar dus deze oproep aan alle oud-Indië-militairen: Wie doet mee aan een volgende reünie? (Vermoedelijk op een zaterdag in september of oktober in Utrecht of naaste omgeving).

Voordat wij de plannen nader uitwerken, willen wij graag weten, wie mee zullen doen. Men schrijve dit even (lieft vóór 15 juli a.s.) aan onderstaand adres.

J. P. van der Stoel

A. Vreugdenhil

Bilderdijkstraat 33, Rotterdam-7.

VERSLAG

van de vergadering van Deputaten van de Geref. Kerken in Nederland voor de geestelijke verzorging van militairen, gehouden op maandag 25 juni '62 te Amersfoort, aanvang half elf.

Aanwezig zijn de primi deputaten ds J. v. d. Haar; ds J. M. Kroes, secr.; Lt.-Kol. J. Flink, penningm.; br. K. Pesman en als secundus deputaat br A. J. Oly.

Na opening door de voorzitter en vaststelling van het agendum, worden de notulen van de vergaderingen van 29 jan. en 5 maart j.l. gelezen en vastgesteld.

Uitgane stukken:

een schrijven aan Zijn Excellentie de Minister van Defensie behelzende de mededeling van het besluit van de Gen. Synode te Assen 1961 inzake dit deputaatschap; idem aan de Hoofdlegerpredikant.

Ingekomen stukken:

a. een antwoord schrijven van de Hoofdlegerpredikant;

b. mededeling van het Bureau Hoofdlegerpredikant inzake verschillende mutaties m.b.t. res.-legerpredikanten onzer kerken. Rapporten.

a. de Raad der Geref. Kerk te Rotterdam-Delfshaven besloot de res.-legerpredikant cand. J. Snyder te Ermelo te beroepen als predikant, ten einde hem, mede op verzoek van deputaten, beschikbaar te stellen voor de geestelijke verzorging van onze strijdkrachten op Nieuw-Guinea.

b. bevestiging-intrede en afscheid van ds Snijder in een dienst des Woords in de Geref. Kerk te Rotterdam-Delfshaven op zondag 20 april j.l. i.v.m. zijn a.s. vertrek naar Nieuw-Guinea.

c. bezoek landelijke vergadering van de C.C. G.G. op 26 april j.l. Op deze vergadering werd besloten, namens de Gereformeerde Garnizoenskerken een adres te richten tot Zijn Excellentie de Minister van Defensie behelzende ernstige bezwaren tegen de geestelijke verzorging van het Humanistisch Verbond in onze strijdkrachten.

Werving res.-legerpredikanten.

Een schrijven namens deputaten aan verschillende predikanten onzer kerken wordt vastgesteld; na overleg met het bestuur der V.G.R.L.P. zal een adreslijst worden opgesteld, waarna contact zal worden gezocht met verschillende predikanten voor de vervulling van de functie van res. leger- of luchtmacht-predikant.

Kerkelijke positie-res.-legerpredikanten.

Met de bestudering van de kerkelijke positie van die predikanten onzer kerken die t.b.v. de geestelijke verzorging van militairen de dienst in eigen gemeente voor korter of langer tijd hebben verlaten, wordt een aanvang gemaakt.

Op de e.k. vergadering zal daartoe een overzicht worden gegeven van hetgeen de acta der Gereformeerde Kerken sedert 1920 aangaande de geestelijke verzorging mededelen.

Bij de Rondvraag wordt besloten aan mevr. wed. Dijkema te Zwijndrecht en mevr. Snijder te Ermelo namens deputaten een bezoek te brengen.

Nadat de e.v. vergadering is vastgesteld op D.V. maandag 3 september a.s., gaat br Pesman voor in dankgebed en wordt de vergadering gesloten.

Namens deputaten

Ds J. M. Kroes, secr.

Wegens vacatie kan de Heer Groen z'n artikelen momenteel niet vervolgen. Red.

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404 - 2452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk